

مجله علمی تخصصی برنامه‌ریزی فضایی

سال اول، شماره سوم، زمستان ۱۳۹۰

تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۲/۳۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۹/۱۹

صص: ۱۰۷-۱۳۰

## بررسی مراکز گذران اوقات فراغت زنان در مناطق ۵ و ۶ اصفهان با استفاده از مدل‌های عوامل

### استراتژیک و SWOT

بهناز مدنی<sup>۱\*</sup>، مهری اذانی<sup>۲</sup>

۱- دانشجوی کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

۲- استادیار گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد، مسئول کمیته پژوهشی زنان واحد نجف آباد

#### چکیده

یکی از مسایل بسیار مهمی که در زندگی همه انسان‌ها و در کنار کار و فعالیت‌های روزانه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است اوقات فراغت و چگونگی گذران این اوقات در زمان بی‌کاری است. نظر به ارزش والای زن در جامعه و با توجه به این که زنان نیمی از جامعه را تشکیل داده و محور خانواده به شمار می‌آیند، لذا باید از نظر روحی و جسمی از سلامت و شادابی برخوردار باشند. اوقات فراغت یکی از راه‌هایی است که به زنان کمک می‌کند تا ضمن شرکت در فعالیت‌های فراغتی، وظایف مادری و شهروندی خود را نسبت به جامعه انجام دهند. هدف از انجام این پژوهش بررسی چگونگی گذران اوقات فراغت با تاکید بر مراکز تفریحی و رفاهی زنان در دو منطقه مهم شهری اصفهان است. روش پژوهش بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی، همبستگی بوده که با روش میدانی و با کمک ابزار پرسشنامه و نرم افزارهای Excell - Spss و مدل‌های تحلیلی برنامه‌ریزی عوامل استراتژیک (EFAS، IFAS، SFAS و SWOT) به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شده است. از یافته‌های پژوهش می‌توان به مواردی همچون عدم احساس رضایت مندی زنان از نحوه گذران اوقات فراغت خود و عملکرد نسبتاً مطلوب خدمات رسانی این مراکز در این دو منطقه اشاره نمود. از نظر موقعیتی مراکز و مکان‌های گذران اوقات

فراغت زنان در هر دو منطقه تقریباً در مرکز مناطق استقرار یافته، به گونه‌ای که دسترسی به آن مطلوب و جهت استفاده مناطق دورتر از مراکز منطقه نامطلوب می‌نماید، در ضمن بعضی از این مناطق از نقطه نظر کالبدی و ساختمانی با استانداردهای جانی تطابق نداشته و این امر در ایجاد امنیت روحی - روانی و اجتماعی زنان مؤثر است. کمبودهای نیروی زن ماهر و آموزش دیده در گذران اوقات فراغت زنان، کمبود پلیس زن، عدم وجود پارکینگ، عدم مدیریت زنان در مراکز خاص که فقط زنان می‌توانند از آن‌ها استفاده نمایند و محدودیت‌های توسعه مکانی این مراکز از دیگر نتایج به دست آمده است که در کل مقاله بدان پرداخته شده است.

**واژه‌های کلیدی:** اوقات فراغت، مناطق شهر اصفهان، مراکز تفریحی و رفاهی زنان.

#### مقدمه

نمایند، شاهکارها خواهند آفرید. گذران بهینه اوقات فراغت برای زنان این قابلیت را دارد که تجربه و رضایتی فراهم نموده و کیفیت زندگی آنان را ارتقا می‌بخشد. اوقات فراغت برای تمام زنان به عنوان یک تجربه با آزادی نسبی است که از نظر فردی ارضاکنده و ذاتاً ارزشمند است و می‌تواند به خود شکوفایی و در نهایت به یک زندگی سعادتمند برای زنان منتهی گردد (یلدا، ۱۳۸۸، ۲۳).

#### بیان مسأله

گذران اوقات فراغت زنان یکی از اساسی‌ترین مباحث مطرح در زندگی فردی و اجتماعی این قشر جامعه است و سوال‌هایی همچون آیا برای گذران اوقات فراغت زنان در مناطق شهری اصفهان به طور اعم دو منطقه ۵ و ۶ و به طور اخص برنامه ریزی‌های هدفمندی صورت گرفته است؟ و یا آیا زنان در دو منطقه شهری اصفهان (مناطق ۵ و ۶) از مراکز گذران اوقات فراغت خود در ارتباط با مسأله امنیت احساس رضایت می‌نمایند؟ و آیا استقرار این مراکز از نظر امنیتی موجبات برخورداری زنان را با توجه به آرامش و آسایش روانی فراهم می‌سازد؟ و مسایل دیگر... انگیزه‌ای را فراهم نمود تا محققین این موضوع را به عنوان پژوهش خویش انتخاب نمایند و

امروزه پرداختن به امر برنامه ریزی اوقات فراغت یکی از موضوعات اساسی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جامعه امروزی است و چگونگی تعادل بخشیدن بین عرضه و تقاضای این کاربری یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که دست اندر کاران مسایل شهری با آن روبه رو هستند. از این رو توجه به امر اوقات فراغت زنان در ردیف مباحث جدید در برنامه ریزی شهری محسوب می‌گردد. اوقات فراغت به صورت یکی از محورهای مطرح در زندگی زنان است که جایگاه خاصی را در فعالیت‌هایی که طراوت، شادابی و خوشی را برای زنان به دنبال دارد، به خود اختصاص داده است. از این رو بایستی برای گذران اوقات بهینه زنان مجتمع‌ها و مراکز خاص باید در نظر گرفته شود تا زنان بتوانند نیرویی مضاعف را کسب نموده و با فراغ بال بر مشکلات زندگی فائق آیند (هییود و همکاران، ۱۳۸۰، ۱۴). اوقات فراغت زمان پرداختن به جوشش شناخت و بینش درون است، که اگر با پاک‌نیت و تابناکی اندیشه همراه شود، نتیجه‌اش روشنی بخش زندگی خواهد بود. فراغت در حقیقت شفافبخش خستگی‌های روح و آسیب‌های زندگی زنان است و بانوانی که اوقات فراغشان را با درایت و تدبیر برنامه ریزی هدفمندی

برای سوال‌های مطرح شده ذهنی خویش راه حل‌هایی را ارائه نمایید.

### هدف پژوهش

هدف این پژوهش، بررسی چگونگی گذران اوقات فراغت زنان در دو منطقه ۵ و ۶ شهر اصفهان است، روش پژوهش بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی - موردی است که جمع‌آوری داده‌ها از طریق نمونه‌گیری تصادفی و هم‌جامعه آماری با استفاده از فرمول کوکران از طریق داده‌های پرسشنامه صورت گرفته با استفاده از مدل‌های عوامل استراتژیک (عوامل داخلی، خارجی و تلفیقی از آن‌ها و مدل ارزیابی SWOT) تجزیه و تحلیل گردیده است.

### پیشینه تحقیق

در زمینه این پژوهش تاکنون در شهر اصفهان، پایان‌نامه و مقاله‌ای که مرتبط با موضوع باشد صورت نگرفته است ولی در بخش‌هایی از پایان‌نامه‌های زیر تلویحاً به مسأله مراکز تفریحی زنان و یا مدل عوامل استراتژیک به عنوان مدلی الگو نیز اشاره گردیده است. که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

(۱) در تحقیقاتی که توسط سید امیر علوی زاده (۱۳۸۶) در خصوص بررسی چگونگی نحوه گذران اوقات فراغت بانوان شهر کاشمر به عمل آمده است. طی این تحقیق ضمن بررسی مبانی نظری اوقات فراغت، عوامل و عناصر تأثیرگذار در چگونگی گذران اوقات فراغت در بین زنان شهر کاشمر که از طریق تحقیقات پیمایشی صورت گرفته با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی تعداد ۱۰۵ نفر از بین

زنان ۲۰ تا ۶۵ ساله جهت انجام مطالعات انتخاب گردیده و با توجه به متغیرهای کیفی از آزمون‌های ناپارامتری (آزمون کای اسکویر) برای تحلیل داده‌ها استفاده شده و در ضمن مطالعات به یکایک عوامل بهینه تأثیرگذار در نحوه و چگونگی گذران اوقات فراغت زنان نام‌برده در منطقه مورد مطالعه پرداخته و علل و عوامل هر یک را مورد بررسی قرار داده است و در نهایت مشخص شده که گذران اوقات فراغت در جامعه مورد بررسی از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست و حدود نیمی از بانوان از چگونگی اوقات فراغت خود ناراضی بوده و سرانجام راهکارهای عمده را در این زمینه ارائه نموده است.

(۲) طرح مطالعات اجتماعی که توسط آقای اکبر فریار (۱۳۷۸) با عنوان بررسی اوقات فراغت و چگونگی گذران آن در میان اقشار مختلف مردم تبریز انجام شده که در آن از طریق نمونه‌گیری تصادفی با آمار ۲۸۵ نفر استفاده شده که به تفکیک ساعات فراغت افراد مورد مطالعه به تعیین شاخص رفتار اجتماعی، ارتباط موضوع نام‌برده با میزان درآمد افراد و نقش مراکز فرهنگی در گذران اوقات فراغت به بحث و بررسی انواع فعالیت‌های فراغتی و نحوه گذران آن پرداخته و در نهایت ارتباط عوامل فوق را به بهره‌وریهای اقتصادی و ارتقای فعالیت‌های اجتماعی مربوط ساخته و در نهایت نقش هر یک از سازمان‌های ذی‌ربط (شهرداری، تربیت بدنی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی) را در ارتباط با موضوع مورد نظر بیان نموده است.

(۳) تحقیقی که به صورت پایان‌نامه توسط خانم پروانه زندوار (۱۳۷۹) با عنوان زن و اوقات فراغت شهر اصفهان صورت گرفته، پس از بررسی مفاهیم نظری و تکمیل پرسشنامه از طریق نمونه‌گیری

تصادفی به تعداد ۲۵۰ نفر با استفاده از برنامه‌های نرم افزاری Excel نتایج را به صورت نمودار بیان کرده و با استفاده از مدل‌های باتلر و SWOT نقاط قوت و ضعف فضاهای اوقات فراغت ناحیه ۶ را بررسی نموده که در نهایت زنان از اوقات فراغت خود استفاده بهینه‌ای را نبرده و از اماکن و فضاهای فراغتی ناراضی بوده که نبودن طرح‌های مناسب و بودجه لازم جهت بانوان از دلایل آن می‌توان بر شمرد.

### مفاهیم نظری

#### اوقات فراغت و تعاریف

افراد از اصطلاح اوقات فراغت تحت تأثیر عوامل مختلف، برداشت‌های متفاوت و تعاریف مختلفی داشته که این تعاریف‌ها از نظر اقتصادی، اجتماعی، فلسفی، تاریخی، تعلیم و تربیت یا فرهنگی بسیار متفاوت است. فراغت در زبان انگلیسی از Leisuri , Edse , Licere به معنای سهولت، آسانی، راحت، فراغت و آسایش گرفته شده است (کوهستانی و خلیل زاده، ۱۳۷۸، ۳۹). در فرهنگ دهخدا، فراغت به معنای آسایش و استراحت، ضد گرفتاری از کار و مشغله، فراغت داشتن و فراموش کردن است (دهخدا، ۱۳۳۹، ۱۲). در فرهنگ لاروس اوقات فراغت چنین تعریف شده است: سرگرمی‌ها، تفریحات و فعالیت‌هایی که افراد به هنگام آسودگی از کار عادی با شوق و رغبت به آنها می‌پردازند (تندنویس، ۱۳۸۱، ۸).

اسلاوسن<sup>۱</sup> معتقد است که انسان در اوقات فراغت خود به فعالیت‌هایی می‌پردازد که به طور معمول

اختیاری و داوطلبانه هستند. و به دلیل خشنودی و لذتی که به دنبال دارند، یا به منظور برخی از ارزش‌های شخصی و اجتماعی که از آنها استنباط می‌شود، انتخاب می‌گردد (رجبی، ۱۳۶۷، ۳۴).

هانیس گونتروستر<sup>۲</sup> معتقد است اوقات فراغت موضوعی چند بعدی است که عوامل مختلفی در آن نقش دارند. او این عوامل را این گونه بر می‌شمرد: در ابتدا رابطه بین کار و اوقات فراغت، و بعد از آن تقسیم بندی اوقات فراغت با توجه به موقعیت اجتماعی، سن و نحوه استفاده از اوقات فراغت و در نهایت جنبه‌های مکانی، اقتصادی و اجتماعی اوقات فراغت در زمینه سیاست‌گذاریها است (Lippel Bodo. 1995).

انجمن بین‌المللی جامعه‌شناسی فراغت، اوقات فراغت را این گونه تعریف می‌کند: "مجموعه‌ای از اشتغالات فرد که کاملاً به رضایت خاطر خود، برای استراحت، تفریح یا به منظور توسعه اطلاعات یا آموزش غیرانتفاعی، مشارکت اجتماعی و داوطلبانه بعد از آزاد شدن از الزامات شغلی، خانوادگی و اجتماعی بدان می‌پردازد" (گودرزی و اسدی، ۱۳۷۹، ۸۶). البته اوقات فراغت به معنای بیکاری نیست، چون در اوقات بیکاری فرد کاری برای انجام دادن ندارد ولی در اوقات فراغت کارهای متعددی می‌تواند داشته باشد که تفاوت آن با اوقات دیگر که در آنها نیز به انجام کار و فعالیت مشغول است. فقط هدف این کارها و فعالیتهاست که هدف از فعالیت‌های اوقات فراغت کسب آرامش و لذت است (لومسدن، ۱۳۸۰، ۶۵). سازمان ملی جوانان به بررسی تعاریف مختلف مبتنی بر سه رویکرد اقدام کرده است که این سه رویکرد عبارتند از: فراغت به مثابه زمان، فراغت

به عنوان فعالیت و فراغت به عنوان یک تجربه درونی در نظر گرفته می شود ( سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱، ۶۹). از تعاریف متعدد صاحب‌نظران نکات مشترک را می توان به دست آورد از جمله این که، اوقات فراغت مخصوص قسمتی از اوقات آزاد فرد است نه زمان کار، بدیهی است با پیشرفت صنعت و تکنولوژی اوقات فراغت افراد افزایش یافته و از اهمیت بیشتری برخوردار می باشد و در نتیجه گذران اوقات فراغت نوعی رضایت خاطر، آرامش و رفع خستگی حاصل می شود. البته فعالیت‌های اوقات فراغت بسته به فراغت گر این گونه تعریف می شود که باید در زمان اوقات فراغت افراد را به دور از هر گونه تعهد شخصی، اجتماعی، خانوادگی و مذهبی دانست (احمدی، ۱۳۸۵، ۹۵).

برای تجدید قوا از دست داده و عملکرد مهم تری پیدا کرده است ( جلالی فراهانی، ۱۳۸۸، ۱۵). عملکرد تکاملی اوقات، فراغت ناشی از ادامه فعالیت های کاری انسان در اوقات فراغت است. این فعالیت ها بدون اجبار و تعیین تکلیف از سوی دیگران انجام می شوند، مانند کارهای فنی و هنری که افراد در خاتمه انجام می دهند یا کارهای جنبی که به میل خود افراد انجام می شود. بنابراین دانستنیها و توانایی هایی که او در کار خود پیدا کرده است، در اوقات فراغت به کمک او می آیند و شخص آنها را با میل و رغبت و تحت رهبری خود به کار می گیرد ( Vaster Heinz , 1988).

#### نظر اسلام درباره اوقات فراغت

بر اساس آموزه های اسلام، میل به تفریح یکی از نیازهای طبیعی است که با سرشت انسان آمیخته شده و از آغاز تا پایان زندگی همواره وجود دارد، بنحوی که در دوران کودکی به شکل بازی های کودکانه انجام می شود و در بزرگسالی به اعتبار تفاوت شرایط اجتماعی و خانوادگی به اشکال گوناگون تحقق می پذیرد. همچنین به همان اندازه که انسان به انجام امور عبادی و مادی دعوت شده، در مورد توجه به اوقات فراغت نیز به وی توصیه هایی شده است. بنابراین توجه به اوقات فراغت از موارد خاصی است که هر مسلمان نباید نسبت به آن بی اعتنا باشد و باید نهایت بهره روحی و معنوی را از آن بر گیرد ( وفاء، ۱۳۷۲، ۱۴). در دین اسلام اوقات فراغت به مفهوم رها و آزاد از بار ایدئولوژی و عقیده، سخنی عبث است. بنابراین انسان خداشناس حتی در اوقات فراغت نیز نباید جهت گیری الهی خود را کنار بگذارد. هر چند بخشی از اوقات فراغت صرف لذت

#### اوقات فراغت، زمانی برای تجدید قوا و تکامل

##### شخصیت

به عقیده هابرماس، این نظریه که اوقات فراغت، زمانی برای تجدید قواست، مربوط به اوایل دوران صنعتی شدن است. در آن زمان ساعت کار به قدری طولانی بود که اوقات فراغت تنها برای تجدید قوای فیزیکی مورد استفاده قرار می گرفت. امروزه زمان کار به اندازه ای کاهش پیدا کرده و شرایط کار به قدری قابل تحمل شده که زمان فراغت فقط برای تجدید قوا و آماده شدن برای کار دوباره نیست. اگر اوقات فراغت فقط برای تجدید قوا و در ارتباط با کار سنجیده شود، دیگر مفهوم مستقلی نخواهد داشت و جنبه حاشیه ای خواهد یافت. امروزه در اثر تغییرات زیاد صنعتی، نحوه کار دچار تحولات زیادی شده و اوقات فراغت عملکرد خود را به عنوان زمانی

جویی می‌شود، اما در این مورد نیز نیت الهی متضمن جهت‌گیری الهی گذران اوقات فراغت است (فرج‌اللهی، ۱۳۸۳، ۲۶). از دیدگاه اسلام، اوقات فراغت در کنار اوقات کار قرار دارد و فرصتی است که از آن برای پاسخ دادن به حس کمال‌جویی انسان بهره‌برداری کرد. در این زمینه به طور کلی می‌توان گفت در عین حال که اوقات فراغت در رفع خستگی و تفریح و سرگرمی تأثیر غیرقابل انکار دارد، اما توجه به کارکرد دیگر آن که رشد و شکوفایی شخصیت است، اهمیت ویژه‌ای دارد (کوهستانی و خلیل‌زاده، ۱۳۷۸، ۴۵).

### پیشینه اوقات فراغت و عوامل تأثیرگذار بر نحوه گذران آن در جهان

قبل از انقلاب صنعتی اوقات فراغت از کار تفکیک نشده بود در این زمان مردم به طور دائم کار می‌کردند و زمانی که طبیعت به آنها اجازه کار نمی‌داد به اجبار دست از کار می‌کشیدند. اما بعد از انقلاب صنعتی زمان کار تعریف شد و مدت کار به عنوان یکی از مبنای تولید محاسبه شد و زمان کار از زمان بیکاری تفکیک شد. بنابراین مبنای پیدایش اوقات فراغت به مفهوم جدید آن به انقلاب صنعتی باز می‌گردد (سعیدی رضوانی، ۱۳۷۳، ۱۶). بی‌گمان عوامل گوناگونی بر نحوه گذران اوقات فراغت زنان نیز تأثیر گذاشته که از آن جمله می‌توان به عواملی همچون سن، سطح معلومات، موقعیت اجتماعی و شغلی، مدیریت اوقات فراغت، وضعیت خانوادگی، امکانات و تربیت خانوادگی، موقعیت اجتماعی افراد از نظر درآمد، طرز تفکر و استنباط شخص از گذران اوقات فراغت، دسترسی به امکانات دور دنیا که به روش‌های مختلف بر فرصت‌های

افراد در فعالیت‌های اوقات فراغت تأثیر می‌گذارند می‌توان اشاره نمود (یلدا، ۱۳۸۸، ۲۷). تعدادی از جامعه‌شناسان معتقدند که تقسیم‌های اجتماعی در جوامع، چگونگی گذران اوقات فراغت را تعیین نمی‌کنند. همانطوری که نابرابری‌هایی در تحصیل، موقعیت‌های شغلی، مسکن و درآمد وجود دارد، در مورد اوقات فراغت نیز این‌گونه است. کسانی که در مناطق مسکونی مرفه زندگی می‌کنند برای انواع فعالیت‌های تفریحی از امکانات و تسهیلات کافی برخوردارند. آنها در خانه‌های خود گردشگاه‌های نزدیک محل زندگی خود، محل‌های بازی، خیابان‌ها، بلوارهای زیبا، مکانهای فرهنگی و هنری، امکان فعالیت‌های تفریحی سالم و دلپذیر را دارند. شرایط زندگی و امکان دسترسی به وسایل تفریحی، خود نشانه‌ای از رفاه مردم به شمار می‌رود (Parker, S, 1983).

### بحث

#### نقش جنسیت<sup>۳</sup> در نحوه گذران اوقات فراغت

این بحث که جنسیت تا چه حد در چگونگی اوقات فراغت تأثیر دارد، بسیار مشکل است. بی‌گمان زنان وقت کمتری دارند و دامنه وقتشان تنگ‌تر است. از طرف دیگر، فضاها و امکاناتی که برای گذراندن اوقات فراغت آنها موجود است، کمتر است. در بسیاری از جوامع مانند جامعه ایران، بیشترین مسئولیت خانواده به عهده زنان است. این مسئولیت‌ها موجب می‌شود آنان از یک سو، زمان فراغت کمتری داشته باشند و از سوی دیگر، تمایل زیادی برای گذراندن اوقات فراغت به صورت فعال

دارند. وقت آنها برای فعالیتهای اوقات فراغت محدود است. فضاهای فیزیکی و اجتماعی که زنان میتوانند در آنجا به فعالیتهای فراغتی بپردازند محدود است و در واقع همه گزینه‌های اوقات فراغت آنها دچار مشکل است. در بیشترین موارد نخستین مسئولیت زنان سازماندهی امور خانه و انجام کارهای خانه است و مسئولیتهای خانگی به گونه‌ای است که تنظیم وقت و مشخص کردن مرزکار و اوقات فراغت را دشوار می‌سازد. بنابراین باعث تکه تکه شدن اوقات فراغت می‌شود. از این رو ترسیم خط میان کار و فراغت دشوار است ( لس هییود و همکاران، ۱۳۸۰، ۴۶ ).

در جامعه ما زنان نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند و این در صورتی است که نگاه و برخورد زنان در ایران به موضوع سرگرمی در اوقات فراغشان متفاوت است. گروهی از آنها سرگرمی را نمی‌شناسند و درباره اش فکر هم نکرده‌اند و غالب آنان علت عدم توجه خود را به این موضوع بیشتر مشغله‌ها و گرفتاریهای فراوان زندگی و مشکلات اقتصادی ذکر می‌کنند. ( علوی زاده، ۱۳۸۷، ۷۰ )  
مهمترین متغیرهایی که در نحوه گذران اوقات فراغت زنان نقش اساسی دارند عبارتند از: شغل و نوع کار، مشکلات مالی، فشار همسران و خانواده، تعداد فرزندان، کار شدید خانگی، سن، امکانات، برنامه ریزی دولت و نابرابریهای طبقاتی و نژادی است (حسینی، رحیمی، ۱۳۸۵، ۳۶). اگر زنان در حوزه‌های اجتماعی شرکت می‌جویند این مشارکت آنان در محدوده جنسیتی انجام می‌گیرد. از آنجا که مسئولیتهای خانگی و خانوادگی از نظر تعریف، کار محسوب نمی‌شود زنان معمولاً برای خود کارهای نیمه وقت خارج از منزل را انتخاب می‌کنند و یا این

نداشته باشند. اگر چه در سال‌های اخیر گام‌های مثبتی برای ایجاد امکانات و تأسیسات ورزشی برای زنان برداشته شده است، اما هنوز هم آنان از این نظر در مضیقه‌اند و امکانات برابری با مردان ندارند و این موجب می‌شود که آنها اوقات فراغت خود را بیشتر به تماشای تلویزیون، انجام کارهای دستی، هم‌صحبتی، نشستن در کوچه در جوامع بومی و محلی کوچک، شنیدن موسیقی یا نوارهای مذهبی و مطالعه بگذرانند ( تند نویس، ۱۳۸۱، ۲۵). این در حالی است که مردان اوقات فراغت خود را بیشتر در بیرون از خانه می‌گذرانند. دلیل دیگر متفاوت بودن گذران اوقات فراغت زنان و مردان، رویارویی زنان جوان با ارزش‌ها سنت‌ها و اعتقادات است. بر اساس این عقاید و سنت‌ها، از دختران انتظاراتی می‌رود که شاید در مورد پسران چنین نباشد، این سنت‌ها موجب شده‌اند دختران در گذران اوقات فراغت به اندازه پسران آزادی عمل نداشته باشند ( هییود و همکاران، ۱۳۸۰، ۲۳ ).

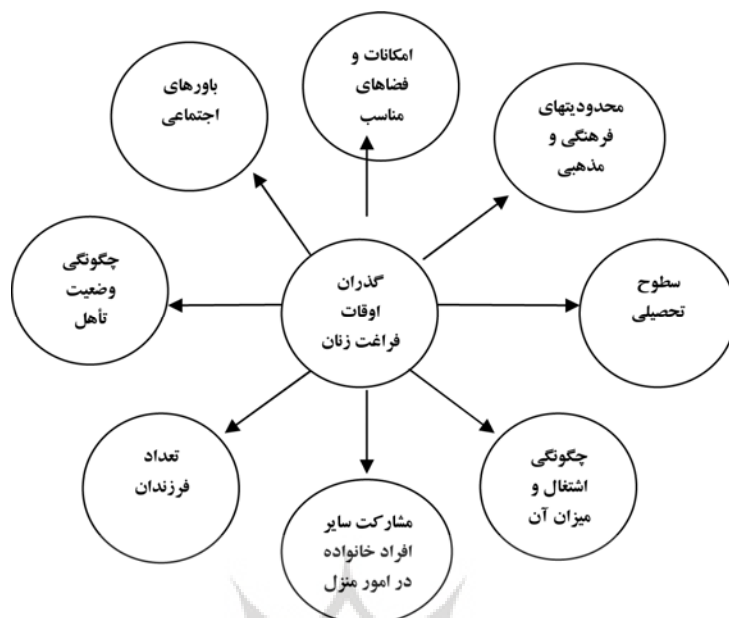
## زنان و اوقات فراغت

یکی از تقسیمات اجتماعی که به ناهمگونی و نابرابری در فراغت منتهی می‌شود، جنسیت است. جنسیت نوعی ساختار اجتماعی است و به استنباط جامعه از رفتار، ویژگی‌ها و نقش‌های مناسب برای مردان و زنان مربوط می‌شود. بر اساس سن و جنس طیفی از دلالتها و نگرش‌ها در مورد رفتار مناسب اجتماعی وجود دارد که فعالیت‌های اوقات فراغت را توضیح می‌دهد (نویسی نژاد، ۱۳۷۶، ۳۲). تحقیقات انجام‌شده نشان‌دهنده آن است که سه عامل کلیدی در فراغت تأثیرگذار هستند ( زمان، فعالیت، فضا ) زنان در هر سه مورد وضعیت نامساعدی برای فراغت

سن و سال آنهاست. (همان، ۳۸) بررسی‌ها نشان می‌دهد مهمترین عامل در نحوه گذران اوقات فراغت شرایط اقتصادی، فردی و خانوادگی است. همچنین یکی از مسایل مهم، نداشتن آزادی در انتخاب برنامه تفریحی است که در ایران بیشتر ناشی از نظارت خانواده و جامعه است. از طرفی معاشرت های خانوادگی بخش بزرگی از این اوقات را به خود اختصاص داده که این امر حاکی از آن است که در ایران خانواده هنوز نقش و مقام مهمی در چگونگی و نحوه گذران اوقات فراغت را داراست. بر اساس تحقیقاتی که تاکنون انجام شده بیشترین میزان اوقات فراغت زنان در شهرهای بزرگ صرف فعالیتهایی مانند ورزش، مسایل مذهبی، سیر و سفر، فعالیتهای هنری (شامل نقاشی، قالی بافی، صنایع دستی، معرق کاری و...) و مطالعه (روزنامه، کتاب، مجله)، سرگرمی های دیگر مانند رادیو و تلویزیون، کامپیوتر و نیز سرگرمیهای بیرون از منزل مانند سینما و موزه و تئاتر و خیابان گردی و... است. اما در شهرهای کوچک تر و روستاها مهمترین نوع گذران اوقات فراغت برای بانوان به شکل دید و بازدید، رفتن به مهمانی و تماشای تلویزیون و در کل بیشتر به صورت دسته جمعی است. همه این نوع فراغت ها بستگی به وجود امکانات داشته که آن امر می تواند به لذت بخش تر کردن اوقات فراغت بانوان بیانجامد (عابدین زاده، ۱۳۷۶، ۶۶). عوامل تأثیرگذار در گذران اوقات فراغت زنان را می توان با نمودار شماره (۱) نشان داد.

انتخاب به مشکلات اقتصادی آنها بر می گردد. این در حالی است که مردان را اغلب در بازار کار اولیه و بانوان را در بازارهای ثانویه یا کارهای پست می توان یافت و این موضوع اغلب در دادن دستمزد برجسته تر می شود. میزان ساعات کار و اختصاص یافتن بیشترین ساعات روز در محیط کار باعث شده که فرصت کمتری برای پرداختن به اوقات فراغت باقی بماند و این امر باعث نارضایتی اغلب زنان شاغل از اوقات فراغت در لذت آنها از این اوقات می شود (احمدی، ۱۳۸۵، ۵۶). نحوه این اوقات برای زنان به میزان زیادی به سطح تحصیلات و پایگاه اجتماعی آنان بستگی دارد. به طوری که در پایگاههای اجتماعی پایین بیشتر به صورت جمعی و به تعبیری خانوادگی می گذرد و هر چه پایگاههای اجتماعی و اقتصادی زنان افزایش یابد نحوه گذران اوقات فراغت آنان بیشتر جنبه فردی پیدا می کند زیرا به دلیل برخورداری از امکانات مالی و فرهنگی این امکان برای آنها بیشتر فراهم می شود که بتوانند بهتر برنامه ریزی کنند و خواسته هایشان را مهیا نمایند. این گروه ساعاتی را برای برنامه ها و سرگرمی های فردی خود اختصاص می دهند. (پوراسماعیل، ۱۳۷۵، ۳۴) برگزاری و شرکت در مهمانی ها و دوره های دوستانه، ثبت نام در کلاسهای ورزشی مانند والیبال، شنا و...، کلاسهای هنری متفاوت، حضور در گروههای اجتماعی، مطالعه و همچنین رفتن به سینما از جمله سرگرمی هایی است که این دسته از زنان برای خود برنامه ریزی می کنند. یکی دیگر از فاکتورهای اساسی که در نحوه گذران اوقات فراغت نقش دارد، سن آنهاست. به طوری که اوقات فراغت دختران جوان مطابق با روحیه جوانیشان است و به همان نسبت زنان بزرگسال فعالیت هایشان مطابق با





نمودار شماره ( ۱): اوقات فراغت زنان و عوامل تأثیرگذار در چگونگی انجام آن

منبع: (حسینی و رحیمی، ۱۳۸۵، ۴۸)

### مدیریت مراکز اوقات فراغت زنان

مراکز اوقات فراغت زنان به دلیل حساسیت خاص خود از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است و عوامل و ضوابط خاصی را می‌طلبد بنابراین مدیریت این مراکز بسیار مهم و قابل اهمیت است. در این خصوص مدیران این مراکز بایستی از برنامه ریزی مدون و ضوابط خاصی پیروی نمایند. مدیران اوقات فراغت زنان می‌توانند در قالب برنامه ریزی برای خدمات و تسهیلات اوقات فراغت و مدیریت آن، اوقات فراغت را فرصتی برای زنان تلقی کنند که آنها را جذب می‌کند، با انتخاب آن به رضایت و خرسندی دست می‌یابند و از طریق آن به دلبستگی‌ها و مشغله‌هایی هدایت می‌شوند که کیفیت زندگی آنها را بالا می‌برند. مدیران اوقات فراغت باید قبل از هر چیز دیگر مدیران خوبی باشند. باید اصول، فرایندها و روشهای عمومی مدیریت را بشناسند و از

توانایی کار کردن با زنان، برخوردار باشند. باید مهارت رهبری، تصمیم‌گیری، ارتباطات و سرپرستی داشته باشند. مدیران باید ماهیت تجربه اوقات فراغت و آنچه که مردم را به فعالیت‌های تفریحی برمی‌انگیزد، درک کنند. آنها باید محیط‌هایی خلق کنند که فعالیت‌های فراغت در آن رشد کنند و شکوفا شوند (تورکیلدسن، ۱۳۸۳، ۴۳).

### مشخصات مکانیابی در تعیین مراکز گذران اوقات

#### فراغت

در منشور آتن برای بافت فیزیکی شهر چهار نوع کاربری در نظر گرفته شده است که یکی از مهمترین آنها کاربری گذران اوقات فراغت است. کاربریهای اوقات فراغت بر حسب مقیاس عملکردی در سطح شهر و منطقه آن مشخصات مکانی متفاوتی دارند و به طور کلی از ضوابط مکانی ذیل پیرو کنند:

(احتمالی) به تعداد ۳۳۰ نفرانتخاب گردیده که بر اساس فرمول کوکران به شرح زیر مورد محاسبه قرار گرفته است:

در این فرمول (n) حجم نمونه بوده و (t) اندازه متغیر در توزیع نرمال است که با احتمال ۹۵ درصد در صحت گفتار پاسخگوبان با توجه به جدول مربوطه اندازه ۱/۹۶ در نظر گرفته شده است. همچنین (p) درصد توزیع صفت در جامعه است که معادل ۰/۷ در نظر گرفته شده و (q) درصد افراد فاقد صفت مورد نظر در جامعه که معادل ۰/۳ منظور شده و d مجذور تفاضل نسبت واقعی در جامعه با میزان تخمین محقق است که حداکثر ۵٪ است. (N) جمعیت آماری زنان در هر دو منطقه (۱۲۴۹۴۱ نفر) است که با استفاده از فرمول کوکران ۳۲۱ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده که جهت نتیجه گیری بهتر این تعداد به ۳۳۰ نفر افزایش یافت. فرمول شماره ۱: فرمول کوکران (جهت تعیین حجم نمونه)

$$n = \frac{t^2 pq}{d^2} \div \left( 1 + \frac{1}{N} \left( \frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right) \right)$$

$$n = \frac{(1.96)^2(0.7)(0.3)}{(0.05)^2} \div \left( 1 + \frac{1}{124941} \left( \frac{(1.96)^2(0.7)(0.3)}{(0.05)^2} - 1 \right) \right) = 321$$

در این پژوهش پس از بررسی داده های بدست آمده از مدل عوامل استراتژیک<sup>۴</sup> (عوامل استراتژیک داخلی و خارجی تأثیرگذار) استفاده گردیده است، سپس از مدل تلفیقی (SFAS) و مدل ارزیابی SWOT در زمینه چگونگی این عوامل و تأثیرات آنها استفاده گردیده و داده های حاصله به صورت جداول و نمودارها به تصویر کشیده شده است که با استفاده

- باید در فاصله معینی از نواحی مسکونی قرار گیرند و دسترسی به آنها آسان باشد.

- محل انواع فعالیتهای فرهنگی و تفریحی که جاذب جمعیت هستند باید در مراکز شهر قرار گرفته باشد یا این محلها هسته های ویژه ای را به وجود آورند که در مرکز برزندهای شهری قرار گیرند.

- برای احداث تسهیلاتی که به بنا و پارکینگ نیاز دارند و یا انواع ورزشهای میدانی، شیب زمین باید کمتر از ۵ درصد باشد تا با هزینه کم بتوان تسطیح کرد. برای فضاهای باز وسیع و نواحی حفاظت شده عمومی در شیب زمین محدودیتی وجود ندارد و شرایط مناسب محیطی و طبیعی و همچنین تنوع در سیمای زمین رجحان دارد.

- مراکز گذران اوقات فراغت را باید بر اساس ظرفیت، وسعت، جاذبه فضایی، میزان استفاده و شعاع دسترسی طبقه بندی کرد و تجهیزات مناسب را فراهم آورد. براین اساس تجهیزات اوقات فراغت محله می تواند شامل امکانات فرهنگی مانند کتابخانه یا امکانات ورزشی مانند استخر یا زمین ورزشی باشد. اما تجهیزات فوق بر حسب جمعیت و ساختار در هر شهر و محله جدید ایجاد می شود (پورمحمدی، ۱۳۸۶، ۱۰۳).

### روش پژوهش

روش پژوهش در این تحقیق بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی - تحلیلی است که در این زمینه ابزار جمع آوری اطلاعات از طریق مطالعات کتابخانه ای و اسنادی بوده و ابزار سنجش اطلاعات از طریق پرسشنامه صورت گرفته است. نمونه گیری آماری در مناطق مورد پژوهش (مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان)، بر اساس نمونه گیری تصادفی

همکاران، ۱۳۸۴، ۸۵) همچنین در این پژوهش از مدل تجزیه و تحلیل عوامل خارجی (EFAS)<sup>۵</sup> استفاده شده که این مدل یکی از روش‌های مورد استفاده برای سازماندهی عوامل خارجی در قالب مقوله‌های فرصت‌ها و تهدیدهاست. روشی برای تجزیه و تحلیل عوامل خارجی فراروی یک سیستم با استفاده از عوامل درجه بندی با توجه به اهمیت داده شده به هر یک از فرصت‌ها و تهدیدهاست (حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۵، ۲۸۶). در این روش ابتدا شاخص‌های توسعه مراکز اوقات فراغت زنان در هر دو منطقه ۵ و ۶ در قالب قوت‌ها<sup>۶</sup>، ضعف‌ها<sup>۷</sup>، فرصت‌ها<sup>۸</sup> و تهدیدها<sup>۹</sup> آورده شده و بعد از آن به هر کدام از شاخص‌ها بر اساس مدل عوامل داخلی و خارجی وزن‌ها و رتبه‌هایی داده می‌شود و سپس با ضرب وزن‌ها در رتبه‌ها امتیاز وزنی هر شاخص بدست آمده و سپس با استفاده از مدل تجزیه و تحلیل استراتژیک به اولویت بندی مکانی و زمانی هر یک از شاخص‌ها پرداخته شده و افق زمانی آنها مشخص گردیده است. وضعیت اوقات فراغت زنان در منطقه ۵ و ۶ شهر اصفهان با استفاده از مدل عوامل استراتژیک و روش و تحلیل داده‌ها همانگونه که در روش تحقیق بیان گردید با استفاده از پرسشنامه تهیه شده بر اساس فرمول کوکران، تعداد ۳۲۱ نفر به طور تصادفی از کل جامعه آماری انتخاب گردیدند، که بر اساس سنین مختلف در طبقات سنی ۱۸ تا ۶۰ ساله و... قرار داشتند در زمینه سؤال‌های مختلف مطرح در پرسشنامه، اکثر زنان پاسخ دهنده

از این داده‌ها راهبردهایی با توجه به اولویت‌های زمانی (کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت) عرضه گردیده است. بدیهی است مدل عوامل استراتژیک مدلی است که برنامه ریزی به عنوان فرآیندی ذهنی و عملی، مجموعه‌ای از تصمیم‌گیری سنجیده‌ای است که بر اساس موارد کمی، کیفی، زمانی و مکانی شیوه دخالت انسان را در موضوعی مشخص بیان می‌کند. (رهنمایی و شاه حسینی، ۱۳۸۳، ۶) استراتژی فرآیندی همه جانبه و تلفیقی بوده که محاسن یا نقاط قوت اصلی سیستم را با عوامل و تغییرات محیط مربوط می‌سازد و به نحوی طراحی شده است که با اجرای صحیح آن از دستیابی به اهداف اصلی سیستم اطمینان حاصل می‌گردد. (گلوک و جاج، ۱۳۸۲، ۱۴) مدیریت استراتژیک عبارت است از فرآیندی که از طریق آن سیستم‌ها، محیط داخلی (نقاط قوت و ضعف) و محیط خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) خود را تحلیل کرده و از آن شناخت کسب می‌کنند، علاوه بر آن مسیر استراتژیک خود را پایه گذاری کرده، استراتژی‌هایی خلق می‌کند که آنها را برای رسیدن به اهداف تعیین شده کمک می‌نماید. (هریسون و جان، ۱۳۸۲، ۱۹۰) مدیریت و برنامه ریزی استراتژیک محیط خارجی را به منظور کشف و درک نقاط قوت و ضعف سیستم بررسی می‌کنند و عواملی که در آینده سیستم بیشترین تأثیر را دارند، اصطلاحاً عوامل استراتژیک نامیده می‌شوند که شامل: نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها است. در واقع می‌توان گفت برنامه ریزی استراتژیکی به عنوان مجموعه‌ای از تصمیمات و اقدامات تعریف می‌شود که نتیجه آن تنظیم و تحلیل سیستماتیکی مناسب قوت‌ها و فرصت‌ها برای به حداقل رساندن ضعف و تهدیدهاست. (هانگر و

5 - External Factors Analysis Summary (EFAS)

6 - Strength

7 - Weaknesses

8 - Opportunities

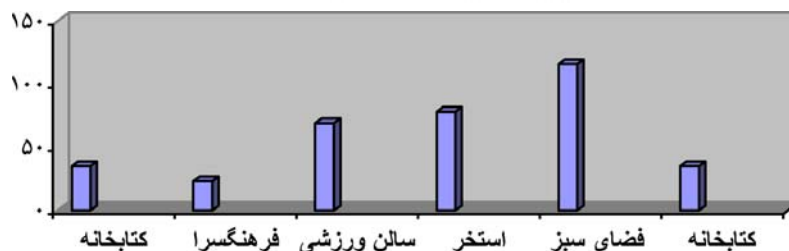
9 - Threats

مدونی برای اوقات فراغت خود نداشته‌اند و فرهنگ سازی مطلوبی در این زمینه برای آنها صورت نگرفته است. در این نظرسنجی زنان به نقش نیروهای انتظامی و وجود کلابتری‌ها و همجواری آنها در کنار مراکز اوقات فراغت اشاره داشته و نسبت به تردد ماشین‌های گشت نیروی انتظامی در ساعات خاصی از روز علاقمندی و رضایت خود را اظهار نموده‌اند. نمودارهای شماره (۲ تا ۵) مؤید درصد رضایتمندی زنان از مراکز اوقات فراغت، مراکز مورد علاقه زنان، تأثیر آن در شادمانی خاطر زنان و نقش همجواری مراکز امنیتی کلابتری‌ها به مراکز اوقات فراغت زنان در مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان است که به بررسی آن پرداخته می‌شود.

تمایل به گذران اوقات فراغت خود در مراکز ورزشی؛ استخرهای سرپوشیده، فضاهای سبز شهری و پارک‌ها عنوان نموده‌اند و تمایل کمتری به استفاده از کتابخانه نشان داده‌اند. در ضمن بهترین ساعات استفاده از کتابخانه را بین ساعت ۶ تا ۸ بعدازظهر داشته، زیرا در این ساعات، رفت و آمد زیادتر بوده و احساس امنیت و آرامش بیشتری به آنها دست داده است. برای دستیابی به مراکز اوقات فراغت بهترین وسیله را وسایل نقلیه عمومی دانسته و کمتر تمایل به پیاده روی و یا استفاده از دوچرخه نشان داده‌اند. طبق نظرسنجی به عمل آمده ۶۳ درصد تمایل به استفاده از وسایل نقلیه عمومی و ۱۳ درصد تمایل به پیاده روی و ۷ درصد به استفاده از دوچرخه دارند. در بین زنان، زنان خانه دار برنامه ریزی چندان

جدول شماره ۱: مراکز مورد علاقه زنان مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان

مراکز اوقات فراغت علاقمند زنان	فراوانی	درصد
کتابخانه	۳۵	۱۱
فرهنگسرا	۲۳	۷
سالن ورزشی	۶۹	۲۱
استخر سرپوشیده	۷۸	۲۴
فضای سبز	۱۱۶	۳۷
جمع کل:	۳۲۱	۱۰۰



نمودار شماره ۲: مراکز اوقات فراغت مورد علاقه زنان مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان

کتابخانه‌ها است که پایین‌ترین آمار را به خود اختصاص داده است این امر نشان‌دهنده پایین بودن سرانه مطالعه در بین زنان مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان است.

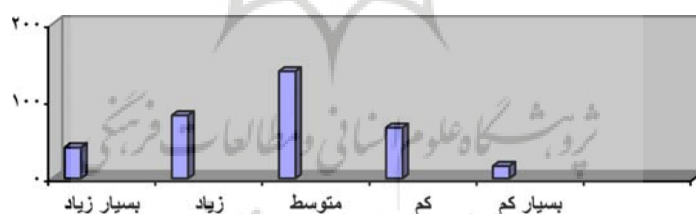
از بین آمار پرسشگران فضای سبز بیشترین علاقه مندی زنان را نشان می‌دهد که به دلیل هزینه بسیار مناسب و در دسترس بودن بیشترین آمار را به خود اختصاص داده، پس از آن استخرهای سرپوشیده و سالنهای ورزشی و در نهایت آخرین آمار مربوط به

جدول شماره ۲: رضایت مندی زنان از عملکرد مراکز اوقات فراغت

درصد	فراوانی	رضایتمندی از عملکرد مراکز اوقات فراغت
۱۳	۴۰	بسیار زیاد
۲۷	۸۱	زیاد
۴۰	۱۳۸	متوسط
۱۷	۶۶	کم
۳	۱۶	بسیار کم
۱۰۰	۳۲۱	جمع کل:

و از این لحاظ باید سیاستهای تازه ای در نظر گرفته شود.

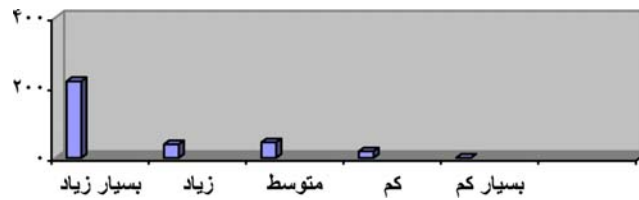
میزان رضایتمندی پاسخگویان از عملکرد مراکز اوقات فراغت در حد متوسط بوده و دارای فراوانی ۱۳۸ (۴۰ درصد) می‌باشد که قابل بسی تامل بوده



نمودار شماره ۳: رضایتمندی زنان مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان از مراکز اوقات فراغت

جدول شماره ۳: همجواری مراکز پلیس در ایجاد امنیت مراکز اوقات فراغت

درصد	فراوانی	همجواری مراکز پلیس در ایجاد امنیت مراکز اوقات فراغت
۶۸	۲۱۸	بسیار زیاد
۱۲	۳۹	زیاد
۱۴	۴۵	متوسط
۶	۱۹	کم
-	-	بسیار کم
۱۰۰	۳۲۱	جمع کل:



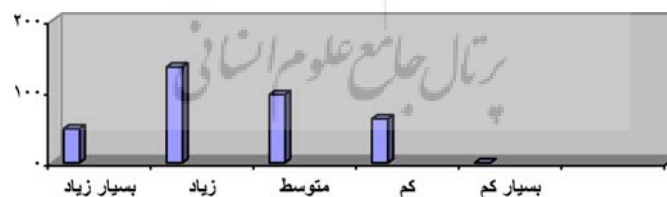
نمودار شماره ۴: همجواری مراکز پلیس در ایجاد امنیت مراکز اوقات فراغت

دلیل از بین بردن رعب و وحشت جهت بانوان محترم از طریق نیروی انتظامی و ماشین های گشت نقش این مراکز و کلانتری بسیار حساس و مهم بوده و می تواند سبب ایجاد امنیت کامل در مراکزی که مخصوص مراجعه بانوان است گردد.

با توجه به نظر پاسخگویان همجواری مراکز پلیس و نیروی انتظامی در ایجاد امنیت هر چه بیشتر مراکز اوقات فراغت تاثیر بسیار زیادی داشته به طوری که دارای فراوانی ۲۱۸ ( ۶۸ درصد ) از نظر پاسخگویان بوده و تعداد ۱۹ فراوانی ( ۶ درصد ) از پاسخگویان تاثیر آن را کم دانسته اند. که آن هم به

جدول شماره ۴: تأثیر مراکز اوقات فراغت در شادابی زنان

درصد	فراوانی	تأثیر مراکز اوقات فراغت در شادابی زنان
۱۲	۴۸	بسیار زیاد
۳۹	۱۳۵	زیاد
۳۰	۹۶	متوسط
۱۹	۶۲	کم
-	-	بسیار کم
۱۰۰	۳۲۱	جمع کل:



نمودار شماره ۵: تأثیر مراکز اوقات فراغت در شادابی زنان

شهر اصفهان از نظر منطقه بندی شهر دارای ۱۴ منطقه می باشد. منطقه ۵ به وسعت ۶۰۰۰ هکتار که ۱۲/۶ درصد از کل مساحت شهری و منطقه ۶ به وسعت ۶۶۰۰ هکتار که ۱۳/۸ درصد از کل مساحت

با توجه به نظر پاسخگویان مراکز اوقات فراغت تأثیر زیادی در شادابی زنان داشته و موجب لطافت روح و روان زنان می گردد  
موقعیت جغرافیایی مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان

شهر اصفهان را به خود اختصاص داده اند. جمعیت زنان منطقه ۵، ۷۲۱۳۶ نفر و زنان منطقه ۶، ۵۲۸۰۵ نفر می باشد که به ترتیب ۴۹/۹۷ درصد و ۴۹/۴۴ درصد از کل جمعیت منطقه را در بر گرفته‌اند. (آمارنامه شهرداری اصفهان، ۱۳۸۹، ۲۳)

مدل تجزیه و تحلیل عوامل خارجی ( EFAS )

در مدل تجزیه و تحلیل عوامل خارجی نیز با تجزیه و تحلیل عوامل خارجی مؤثر در مراکز اوقات فراغت زنان در مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان و بررسی فرصت ها و تهدیدهای فراوی این مراکز مشخص شد که مرکزیت قرار گرفتن این مکان ها به عنوان یک جایگاه معتبر جهت گذران اوقات فراغت زنان و همجواری آنها با مراکز نیروی انتظامی در ایجاد امنیت بیشتر با ۰/۴ دارای بیشترین امتیاز وزنی و در تهدیدها نداشتن امنیت مالی زنان و بالا بودن ترافیک

شهری در عدم حضور آنان به این مراکز به ترتیب با امتیاز وزنی ۰/۵ و ۰/۴ به عنوان عوامل تهدید کننده محسوب می شوند. بنابراین می توان با برنامه ریزی صحیح این تهدیدها را به فرصت تبدیل نموده و اقدامات مؤثرتری در این زمینه به عمل آورد، با توجه به این که مجموع امتیاز وزنی عدد ۳/۲ را در سطح بالاتر از متوسط ( ۳ ) نشان می دهد، بنابراین مراکز اوقات فراغت زنان از نظر پاسخگویی به عوامل خارجی در سطح بالاتر از متوسط قرار گرفته که می توان با تقویت فرصت ها و افزایش آن ها و کاهش تهدیدها برنامه ریزی های دقیق تری را در این زمینه نشان داد. جدول شماره ( ۵ ) تجزیه و تحلیل عوامل خارجی ( EFAS ) مراکز اوقات فراغت زنان در مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان را نشان می دهد.

جدول شماره ۵: عوامل خارجی ( EFAS ) مراکز اوقات فراغت زنان در مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان در سال ۱۳۸۹

امتیاز وزنی	رتبه	وزن	عوامل خارجی
			فرصت ها
۰/۴	۴	۰/۱	۱. مرکزیت قرار گرفتن مراکز و مکان های اوقات فراغت زنان در در منطقه
۰/۳	۳	۰/۱	۲. توان بالا جهت گسترش فضاهای مراکز اوقات فراغت
۰/۲	۲	۰/۱	۳. تأثیر شناخت و درک بیشتر در برنامه ریزی استفاده بیشتر از مراکز اوقات فراغت
۰/۴	۴	۰/۱	۴. برنامه ریزی کلان منطقه ای در همجواری مراکز نیروی انتظامی و کاربری های اوقات فراغت
۰/۲	۲	۰/۱	۵. استقرار و همجواری بعضی از این مراکز با رودخانه زاینده رود در جهت اتصال و دستیابی زنان محلات حاشیه و یا جدیدالاحداث
			تهدیدها
۰/۴	۴	۰/۱	۱. عدم دستیابی مطلوب زنان در تمامی ساعات روز به علت عدم برنامه ریزی صحیح در گذران اوقات فراغت در طرح های بالادست مدیریت شهری
۰/۳	۳	۰/۱	۲. فرسودگی بناهای بعضی از این مراکز به خصوص مراکز تاریخی و مذهبی
۰/۵	۵	۰/۱	۳. عدم برخورداری از قدرت مالی در زمینه پرداخت هزینه های استفاده از این مراکز ( سالن های ورزشی و ... )
۰/۲	۲	۰/۱	۴. برخورد طرح های توسعه کاربری اراضی اوقات فراغت با مشکلات و نوعی غیرواقع بینی و انواع فشارهای مختلف
۰/۳	۳	۰/۱	۵. ازدحام سایر گردشگران بومی و غیر بومی در بعضی از این مراکز که مؤثر در کاهش استفاده زنان از این مراکز می باشد.
۳/۲		۱/۰۰	جمع

### مدل تجزیه و تحلیل عوامل داخلی (IFAS)

نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل عوامل داخلی نشان می‌دهد که سنخیت داشتن مراکز اوقات فراغت زنان با نوع جنس و سن زنان و عدم پراکندگی این مراکز در نقاط مختلف مناطق هر کدام با امتیاز وزنی ۰/۵ به عنوان بالاترین عوامل قوت و ضعف در این مراکز محسوب شده که با برنامه ریزی های بلند مدت می‌توان جهت بر طرف نمودن این

ضعف ها اقدامات بهینه‌ای صورت پذیرد. امتیاز وزنی کل عوامل داخلی عدد ۳/۶ را نشان داده و بیانگر این امر است که مراکز اوقات فراغت زنان در پاسخ به مراجعه کنندگانش امتیازی بالاتر از حد متوسط را دارا است. جدول شماره ( ۶ ) تجزیه و تحلیل عوامل داخلی (IFAS) ارزیابی مراکز اوقات فراغت زنان در مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان در سال ۱۳۸۹ را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۶: عوامل داخلی ( IFAS ) ارزیابی مراکز اوقات فراغت زنان در مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان در سال

۱۳۸۹

امتیاز وزنی	رتبه	وزن	عوامل داخلی
			قوت ها
۰/۵	۵	۰/۱	۱. هماهنگی مراکز اوقات فراغت زنان با نوع جنس و سن آنها
۰/۴	۴	۰/۱	۲. داشتن فعالیت های مختلف و متنوع این مراکز و تأثیر زیاد آن در پر کردن اوقات فراغت زنان
۰/۳	۳	۰/۱	۳. خدمات رسانی بالای این مراکز به زنان و سرویس دهی متناسب با مراجعه کنندگان
۰/۳	۳	۰/۱	۴. الگوی طراحی های جدید و متناسب با استاندارد در این مراکز
۰/۲	۲	۰/۱	۵. ایجاد سمینارها و برپایی نمایشگاه های مختلف در این مراکز
			ضعف ها
۰/۵	۵	۰/۱	۱. تمرکز این مراکز در بعضی نقاط و عدم پراکندگی آنها
۰/۴	۴	۰/۱	۲. نبودن نیروی ماهر و آموزش دیده زن در برنامه ریزی مراکز فراغتی
۰/۳	۳	۰/۱	۳. عدم تطابق بعضی از این مراکز با استاندارد جهانی از نظر ساختمانی
۰/۴	۴	۰/۱	۴. نداشتن پارکینگ و ایجاد مشکل در این خصوص
۰/۳	۳	۰/۱	۵. نداشتن مدیریت سالم و برنامه ریزی مدون در بعضی از این مراکز در ارتباط با ساعات استفاده و دستیابی زنان
۳/۶		۱/۰۰	جمع

منبع: مطالعات میدانی نگارندگان

### مدل تلفیقی استراتژیک، خلاصه تجزیه و تحلیل

#### عوامل داخلی و خارجی (SFAS)

این مدل با استفاده از جدول های خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل خارجی و داخلی و ترکیب آنها، به

عنوان مهمترین عوامل در مدل استراتژیک می باشد. در جدول خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل استراتژیک، برنامه ریزی عامل مهمی بوده که تصمیم گیری های استراتژیک را می‌توان از طریق آن اتخاذ نمود. ابتدا



را داشته، که اقدامات سریعی را در بخش تهدیدها و ضعف‌ها ضرورت می‌بخشد. مجموع امتیاز وزنی عوامل استراتژیک نیز عدد ۴/۸ را نشان داده که بیانگر وضعیت بالاتر از حد متوسط مراکز اوقات فراغت را در مواجهه با عوامل داخلی و خارجی است.

در ستون عوامل استراتژیک مهمترین عوامل خارجی و داخلی که دارای وزن بیشتری بودند آورده شده و پس از آن وزنها و رتبه‌های آنها مشخص و سپس شیوه برنامه ریزی‌های اعمال شده برای آنها مد نظر قرار می‌گیرد. در این خصوص برنامه ریزی کوتاه مدت با ۶ شاخص بیشترین تعداد

جدول شماره ۷: خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل استراتژیک در مراکز اوقات فراغت زنان

برنامه ریزی			امتیاز وزنی	رتبه	وزن	عوامل استراتژیک
بلند مدت	میان مدت	کوتاه مدت				
			۰/۴	۴	۰/۱	فرصت‌ها ۱. مرکزیت قرار گرفتن مراکز و مکان‌های اوقات فراغت زنان در دو منطقه ۲. توان بالا جهت گسترش فضاهای مراکز اوقات فراغت ۳. برنامه ریزی کلان منطقه‌ای در همجواری مراکز نیروی انتظامی و کاربری‌های اوقات فراغت
*	*	*	۰/۳	۳	۰/۰۵	
			۰/۴	۴	۰/۰۵	
		*	۰/۴	۴	۰/۱	تهدیدها ۱. عدم دستیابی مطلوب زنان در تمامی ساعات روز به علت عدم برنامه ریزی صحیح در گذران اوقات فراغت در طرح‌های بالادست مدیریت شهری ۲. فرسودگی بناهای بعضی از این مراکز به خصوص مراکز تاریخی و مذهبی ۳. عدم برخورداری از قدرت مالی در زمینه پرداخت هزینه‌های استفاده از این مراکز (سالن‌های ورزشی و...)
		*	۰/۳	۳	۰/۰۵	
*		*	۰/۵	۵	۰/۰۵	
		*	۰/۵	۵	۰/۱	قوت‌ها ۱. سنخیت داشتن مراکز اوقات فراغت زنان با نوع جنس و سن آنها ۲. داشتن فعالیت‌های مختلف و متنوع این مراکز و تأثیر زیاد آن در پر کردن اوقات فراغت زنان ۳. الگوی طراحی‌های جدید و متناسب با استاندارد در این مراکز
		*	۰/۴	۴	۰/۱	
*		*	۰/۳	۳	۰/۱	
		*	۰/۵	۵	۰/۱	ضعف‌ها ۱. تمرکز این مراکز در بعضی نقاط و عدم پراکندگی آنها ۲. نبودن نیروی ماهر و آموزش دیده زن در برنامه ریزی مراکز فراغتی ۳. عدم تطابق بعضی از این مراکز با استاندارد جهانی از نظر ساختمانی
		*	۰/۴	۴	۰/۰۵	
۴	۲	۶	۴/۸		۱	جمع

منبع: مطالعات و محاسبات نگارندگان

### عوامل استراتژیک و بررسی وضعیت مراکز اوقات فراغت با استفاده از مدل ارزیابی (SWOT)

مدل SWOT، مدلی است که به شکل نظام یافته هر یک از عوامل قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها را شناسایی کرده و استراتژی‌های متناسب با موقعیت کنونی مراکز گذران اوقات فراغت زنان مورد بررسی را منعکس می‌کند. لذا ابتدا عوامل محیط درونی به نقاط قوت و نقاط ضعف و عوامل محیط بیرونی را به فرصت‌ها و تهدیدها طبقه‌بندی نموده ایم.

(زیاری، ۱۳۸۴، ۲۳۸) تجزیه و تحلیل SWOT شناسایی نظام مند عواملی است که باید بهترین سازگاری را با آنها داشته باشد. از دیدگاه این مدل یک استراتژی مناسب قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل می‌رساند. در واقع نقطه کلیدی این مدل، تجزیه و تحلیل دامنه‌ای از همه جنبه‌های موقعیتی سیستم و در نتیجه، فراهم‌کننده چارچوب مفیدی برای انتخاب راهبرد است (حکمت‌نیا و موسوی، ۱۳۸۵، ۲۹۳).

جدول شماره ۸: مدل SWOT و نحوه تعیین استراتژیها

نقاط ضعف W	نقاط قوت S	مدل SWOT
استراتژی‌های WO	استراتژی‌های SO	فرصت‌ها O
استراتژی‌های WT	استراتژی‌های ST	تهدید T

منبع: مشیری و مهدوی، ۱۳۸۸، ۱۹

می‌رساند. برای این منظور نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها در چهار حالت کلی WO، SO، WT، ST پیوند داده می‌شوند و گزینه‌های استراتژی از بین آنها انتخاب می‌شوند. (هریسون و جان، ۱۳۸۲، ۱۹۲)، جدول‌های شماره (۹، ۱۰ و ۱۱)

مدل SWOT یکی از ابزارهای استراتژیک، تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت‌ها و تهدیدات بیرون سیستمی است. از دیدگاه این مدل یک استراتژی مناسب قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل ممکن

جدول شماره ۹: عوامل مؤثر بر وضعیت مراکز اوقات فراغت زنان با توجه به مدل SWOT

عوامل درونی	عوامل بیرونی
قوت‌ها (S)	فرصت‌ها (O)
S1 <sup>۴</sup> = هماهنگی مراکز اوقات فراغت زنان با نوع جنس و سن آنها	O1 = مرکزیت قرار گرفتن مراکز و مکان‌های اوقات فراغت زنان در دو منطقه
S2 = داشتن فعالیت‌های مختلف و متنوع این مراکز	O2 = توان بالا جهت گسترش فضاهای مراکز اوقات فراغت
S3 = خدمات رسانی بالای این مراکز به زنان و	O3 = تأثیر شناخت و درک بیشتر در برنامه‌ریزی استفاده

<p>سرویس دهی متناسب با مراجعه کنندگان S4 = الگوی طراحی های جدید و متناسب با استاندارد جهانی در این مراکز S5 = ایجاد سمینارها و برپایی نمایشگاه های مختلف در این مراکز</p>	<p>بیشتر از مراکز اوقات فراغت O4 = برنامه ریزی کلان منطقه ای در همجواری مراکز نیروی انتظامی و کاربری های اوقات فراغت O5 = استقرار و همجواری بعضی از این مراکز با رودخانه زاینده رود در جهت اتصال و دستیابی زنان محلات حاشیه و یا جدیدالاحداث</p>
<p>ضعف ها ( W )</p>	<p>تهدیدها ( T )</p>
<p>W1 = تمرکز این مراکز در بعضی نقاط و عدم پراکندگی آنها W2 = نبودن نیروی ماهر و آموزش دیده زن در برنامه ریزی مراکز فراغتی W3 = عدم تطابق بعضی از این مراکز با استاندارد جهانی از نظر ساختمانی W4 = نداشتن پارکینگ و ایجاد مشکل در این خصوص W5 = نداشتن مدیریت سالم و برنامه ریزی مدون در بعضی از این مراکز در ارتباط با ساعات استفاده و دستیابی زنان</p>	<p>T1 = عدم دستیابی مطلوب زنان در تمامی ساعات روز به علت عدم برنامه ریزی صحیح در گذران اوقات فراغت در طرح های بالادست مدیریت شهری T2 = فرسودگی بناهای بعضی از این مراکز به خصوص مراکز تاریخی و مذهبی T3 = عدم برخورداری از قدرت مالی در زمینه پرداخت هزینه های استفاده از این مراکز ( سالن های ورزشی و... ) T4 = برخورد طرح های توسعه کاربری اراضی اوقات فراغت با مشکلات و نوعی غیرواقع بینی و انواع فشارهای مختلف T5 = ازدحام سایر گردشگران بومی و غیر بومی در بعضی از این مراکز که مؤثر در کاهش استفاده زنان از این مراکز است.</p>

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارنده

جدول شماره ۱۰: اولویت بندی فرصت ها و تهدیدها از دید پاسخگویان و رتبه بندی آنها

دیدگاه پاسخگویان			گویه ها
وزن نسبی	رتبه	وزن	
فرصت‌ها			
۰/۴	۴	۰/۱	O1 = مرکزیت قرار گرفتن مراکز و مکان های اوقات فراغت زنان در دو منطقه
۰/۳	۳	۰/۱	O2 = توان بالا جهت گسترش فضاهای مراکز اوقات فراغت
۰/۲	۲	۰/۱	O3 = تأثیر شناخت و درک بیشتر در برنامه ریزی استفاده بیشتر از مراکز اوقات فراغت
۰/۴	۴	۰/۱	O4 = برنامه ریزی کلان منطقه ای در همجواری مراکز نیروی انتظامی و کاربری های اوقات فراغت
۰/۲	۲	۰/۱	O5 = استقرار و همجواری بعضی از این مراکز با رودخانه زاینده رود در جهت اتصال و دستیابی زنان محلات حاشیه و یا جدیدالاحداث

تهدیدها			
۱۱۰۸	۲	۳/۹۶	T1 = عدم دستیابی مطلوب زنان در تمامی ساعات روز به علت عدم برنامه ریزی صحیح در گذران اوقات فراغت در طرح های بالادست مدیریت شهری
۶۱۴	۴	۳/۰۵	T2 = فرسودگی بناهای بعضی از این مراکز به خصوص مراکز تاریخی و مذهبی
۱۱۶۵	۱	۴/۱۶	T3 = عدم برخورداری از قدرت مالی در زمینه پرداخت هزینه های استفاده از این مراکز ( سالن های ورزشی و ... )
۶۰۳	۵	۲/۱۹	T4 = برخورد طرح های توسعه کاربری اراضی اوقات فراغت با مشکلات و نوعی غیرواقع بینی و انواع فشارهای مختلف
۸۵۴	۳	۳/۰۵	T5 = ازدحام سایر گردشگران بومی و غیر بومی در بعضی از این مراکز که مؤثر در کاهش استفاده زنان از این مراکز می باشد.

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارنده

جدول شماره ۱۱: اولویت بندی فرصت ها و تهدیدها از دید پاسخگویان و رتبه بندی آنها

نظرسنجی به عمل آمده			گویه‌ها
وزن نسبی	رتبه	وزن	
قوت ها (S)			
۲۱۰۳	۱	۴/۴۱	S1 = هماهنگی مراکز اوقات فراغت زنان با نوع جنس و سن آنها
۱۲۵۴	۲	۳/۹۴	S2 = داشتن فعالیت های مختلف و متنوع این مراکز
۸۲۸	۳	۳/۱۸	S3 = خدمات رسانی بالای این مراکز به زنان و سرویس دهی متناسب با مراجعه کنندگان
۵۶۸	۴	۲/۹۲	S4 = الگوی طراحی های جدید و متناسب با استاندارد جهانی در این مراکز
۵۴۱	۵	۱/۹۶	S5 = ایجاد سمینارها و برپایی نمایشگاه های مختلف در این مراکز
ضعف ها (W)			
۱۱۹۸	۱	۴/۲۶	W1 = تمرکز این مراکز در بعضی نقاط و عدم پراکندگی آنها
۸۷۰	۲	۳/۲۴	W2 = نبودن نیروی ماهر و آموزش دیده زن در برنامه ریزی مراکز فراغتی
۵۶۳	۳	۳/۰۷	W3 = عدم تطابق بعضی از این مراکز با استاندارد جهانی از نظر ساختمانی
۵۰۹	۴	۲/۷۶	W4 = نداشتن پارکینگ و ایجاد مشکل در این خصوص
۵۰۴	۵	۱/۸۰	W5 = نداشتن مدیریت صحیح و برنامه ریزی مدون در بعضی از این مراکز در ارتباط با ساعات استفاده و دستیابی زنان

منبع: مطالعات میدانی و محاسبات نگارندگان

جمع بندی و نتیجه گیری

یافته و این امر فرصتی را برای استفاده بیشتر زنان فراهم نموده است. در ضمن هر دو منطقه از توان بالایی در جهت اختصاص فضاهای بیشتر برای گذران اوقات فراغت زنان برخوردارند. همجواری

بررسی و تحلیل داده های در جداول ( ۹، ۱۰ و ۱۱) معین آن است که در هر دو منطقه بیشتر مراکز گذران اوقات فراغت زنان در مرکزیت مناطق استقرار

۱- توجه به ظرفیت بالای مناطق ۵ و ۶ شهر اصفهان در جهت توسعه و احیای مراکز اوقات فراغت گام‌های بیشتری برداشته شود.

۲- با توجه به اهمیت امنیت در گذران اوقات فراغت بهینه زنان در این مناطق، احداث مراکز انتظامی بیشتر در این نقاط همچون سالن‌های ورزشی، کتابخانه‌ها، پارک‌ها و فضاهای سبز، اماکن تاریخی، استخرها و مراکز مذهبی اعم از مساجد و تکایا به خصوص در ایام خاص (اعیاد و ایام سوگواری) الزامی به نظر می‌رسد.

۳- بازسازی ساختمان‌ها و طراحی جدید متناسب با الگوهای جهانی راهبرد تنوع (st)

در این راهبرد که بر نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز است. در این راهبرد سعی در تنوع بخشی در خدمات و امکانات و برنامه ریزی به خصوص در احیا و نوسازی برای جذب بیشتر زنان و رفاه آنان صورت می‌گیرد. بنابراین راهکارهای زیر را برای احیا و نوسازی بافت بهتر این مراکز می‌تواند نظر گرفت:

۱- حفظ و توجه به میراث فرهنگی و ابنیه تاریخی با گسترش امکانات و خدمات تفریحی و رفاهی با توجه به موقعیت مراکز اوقات فراغت

۲- مرمت و بازسازی بافت‌های فرسوده مراکز اوقات فراغت زنان مورد توجه قرار گیرد.

۳- استفاده از سرمایه گذاران بخش خصوصی و مشارکت دادن مردم در زمینه زیرساخت‌ها و اعطای تسهیلات در زمینه بسترسازی مطلوب تر گذران

اوقات فراغت

راهبرد بازنگری (wo)

بعضی از این اماکن با مراکز نیروهای انتظامی و نقش پلیس در برقراری امنیت و تنوع فعالیت‌های مختلف این مناطق می‌تواند نقطه عطف رضایت بخشی در استفاده زنان از این مراکز باشد. البته دستیابی به این مراکز به ویژه مراکز حاشیه زاینده رود در تمامی ساعات روز برای زنان میسر نیست و این مسأله تهدیدی جهت استفاده مطلوب زنان از این مراکز محسوب می‌گردد. اغلب این مراکز در نظر سنجی از زنان مطابقت و هماهنگی با سن تمامی گروه زنان استفاده کننده داشته اما از لحاظ ساختمانی از استانداردهای معقول برخوردار نبوده است، عدم وجود پارکینگ، عدم مدیریت صحیح، نبودن مدیران زن در رأس این اماکن، عدم نیروهای آموزش دیده زن در خصوص بهره برداری مطلوب از بعضی از این اماکن (سالن‌های ورزشی و...) از نقاط ضعف این مراکز محسوب می‌شود. هر کدام از موارد بالا بر اساس نظرسنجی‌های صورت گرفته از امتیاز ۱ تا ۵ برخوردار گردیده اند که در جداول مشخص گردیده است. بنحوی که گزینه‌هایی که دارای وزن بیشتر و رتبه‌های پایین تری هستند باید در اولویت برنامه ریزی قرار گیرند و از نقاط قوت و فرصت‌ها برای رفع ضعف‌ها و تهدیدها استفاده کنیم. مثلاً در نقاط ضعف تمرکز مراکز اوقات فراغت در بعضی نقاط این مناطق دارای وزن ۴/۲۶ و رتبه ۱ است باید در اولویت برنامه ریزی برای رفع این مشکل قرار بگیرد. با توجه به مدل SWOT چهار راهبرد زیر قابل

بررسی است که به ترتیب زیر است:

راهبرد تهاجمی (so)

در این راهبرد که بر نقاط درونی و فرصت‌های بیرونی استوار است، راهکارهای زیر برای ساماندهی

بهتر پیشنهاد می‌گردد

از مباحث عنوان شده نتایج زیر قابل ذکر است:

- ۱- یکی از معیارهای مکانی مراکز اوقات فراغت زنان آسایش است که باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد. آسایش به معنای کوتاه‌ترین فاصله برای دستیابی به تسهیلات اوقات فراغت و مراکز خدمات رسانی که طبق نظرسنجی‌های به عمل آمده در هر دو منطقه این آسایش و سهولت دسترسی وجود دارد.
- ۲- مراکز اوقات فراغت زنان می‌توانند نقش مهمی در گذران اوقات فراغت به نحوی بهینه داشته باشند.
- ۳- زنان مناطق مورد پژوهش از وضعیت عملکرد کاربریهای اوقات فراغت و خدمات دهی بسیار رضایت داشته، ولی از نظر سرانه و میزان سطوح در وضعیت نامطلوبی قرار گرفته است. به طوری که با توجه به تعداد نفرتان در هر منطقه این تعداد کاربری در بخش‌های مختلف مطلوب نمی‌باشد و برنامه ریزان بایستی برنامه‌های دقیق و مدونی را جهت احداث ساختمان‌های جدید در این خصوص نمایند.
- ۴- طرح‌های توسعه شهری در خصوص نظام کاربری اراضی اوقات فراغت شهری در مرحله تهیه، دچار نوعی غیرواقع بینی و در مرحله اجرا تحت تأثیر مسایل و مشکلات پیش بینی نشده و انواع فشارهای مختلف قرار می‌گیرد. که تمهیدات لازم مسئولین در این خصوص قابل اجراست.
- ۵- با بررسی‌های به عمل آمده سرانه موجود کاربری‌های تفریحی و فرهنگی زنان در مناطق ۵ و ۶ ضعیف بوده و بسیاری از طرح‌های مربوط به احداث مراکز اوقات فراغت تحقق نیافته است.
- ۶- میزان دسترسی زنان به امکانات و خدمات تفریحی و فرهنگی و همچنین میزان رضایت نسبی

در راهبردهای بازنگری ضمن این که بر نقاط درونی تأکید دارد، سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی جهت رفع نقاط ضعف و مانع در ساماندهی مراکز اوقات فراغت زنان می‌کند. در واقع سعی در بازنگری در فعالیت‌های قبلی نموده است، با توجه به این مطالب راهبردی زیر در اولویت برنامه ریزی قرار می‌گیرد:

- ۱- انتقال کاربری‌های مزاحم به نقاط دورتر و خارج از محدوده مراکز اوقات فراغت مانند انتقال کارگاه‌های صنعتی و غیر صنعتی (کوچک و بزرگ) به خارج از شهرها و احداث بیمارستان‌ها خارج از محدوده مراکز اوقات فراغت، کم کردن دود ماشین‌ها
- ۲- توسعه زمینه‌های حمل و نقل عمومی در نزدیکی مراکز اوقات فراغت
- ۳- ایجاد پارکینگ مناسب در اطراف این مراکز که در زمان شلوغی و ازدحام و جلوگیری از ترافیک مناسب می‌باشد.

#### راهبرد تدافعی (wt)

در راهبرد تدافعی بر نقاط ضعف درونی چالش‌های خارجی تأکید می‌شود و سعی بر استفاده از راهبرد مناسب به منظور رفع نقاط ضعف در ساماندهی مراکز اوقات فراغت است. راهکار زیر برای احیا و نوسازی پیشنهاد می‌شود:

- ۱- به کارگیری نیروی ماهر و متخصص در زمینه مراکز اوقات فراغت
- ۲- جلوگیری از تمرکز مراکز اوقات فراغت و برنامه ریزی جهت پراکنده شدن این امکانات در سایر نقاط
- ۳- توجه بیشتر به درآمد و پشتوانه‌های مالی زنان در زمینه گذران اوقات فراغت بهینه و در نهایت استفاده مناسب از این مراکز

مطلق، تهران، نشریه جستارهای شهرسازی، شماره ۱۰-۱۱، پاییز و زمستان ۱۳۸۳.

۷- جلالی فراهانی، مجید. (۱۳۸۸). تربیت بدنی و ورزش معلولان، تهران، انتشارات پژوهشکده تربیت بدنی وزارت علوم و تحقیقات و فن آوری. ۸- حسینی، معصومه و رحیمی، لیلا. (۱۳۸۵).

بررسی چگونگی گذران اوقات فراغت در بین زنان شهر اراک، تهران، نشر ره آورد دانش.

۹- حکمت‌نیا، حسن و موسوی، میر نجف. (۱۳۸۵). کاربرد مدل در جغرافیا با تأکید بر برنامه ریزی شهری و ناحیه ای، تهران، انتشارات علم نوین، چاپ اول.

۱۰- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۳۹). لغت نامه، تهران، نشر نی، چاپ سوم.

۱۱- رجبی، فریبا. (۱۳۸۸). ورزش و اوقات فراغت، نشریه ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۹۳.

۱۲- رضوانی، علی اصغر. (۱۳۷۹). جغرافیا و صنعت توریسم، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ چهارم.

۱۳- رهنمایی، محمد تقی و شاه حسینی، پروانه. (۱۳۸۳). فرآیند برنامه ریزی شهری در ایران، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ پنجم.

۱۴- زیاری، کرامت الله. (۱۳۸۴). مکتب‌ها، نظریه‌ها و مدل‌های برنامه ریزی منطقه‌ای، یزد، انتشارات دانشگاه یزد، چاپ دوم.

۱۵- سازمان ملی جوانان. (۱۳۸۱). پروژه بررسی وضعیت اوقات فراغت جوانان، تهران، انتشارات سازمان ملی جوانان.

آنان از پراکندگی کاربری های مذکور با توجه به نتایج حاصل از پژوهش رضایتمند عنوان شده است.

۷- با توجه به افزایش جمعیت و گسترش شهرنشینی و با در نظر گرفتن امکانات، بودجه و منابع موجود نمی توان با روش های سنتی در زمینه گذران اوقات فراغت بانوان در مناطق ۵ و ۶ تعادل بخشی نمود.

۸ - به دلیل اهمیت امنیت زنان در نحوه گذران اوقات فراغتشان، نقش نیروهای انتظامی و کلانتری ها بسیار حائز اهمیت بوده که با توجه به توزیع آنها کمبود چشمگیری را نشان می دهد.

## منابع

۱- احمدی، محمود. (۱۳۸۵). اقتصاد اوقات فراغت، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی مشهد.

۲- آمارنامه شهر اصفهان. (۱۳۸۹). مدیریت روابط عمومی شهرداری اصفهان.

۳- پور اسماعیل، احسان. (۱۳۷۵). بهره وری از اوقات فراغت با توجه به نظرات جامعه شناسان و مقایسه آن با آموزه های روحانی، پژوهش دینی، شماره ۱۲.

۴- پورمحمدی، محمدرضا. (۱۳۸۶). برنامه ریزی کاربری اراضی شهری، تهران، مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه چاپ سوم.

۵- تندنویس، فریدون. (۱۳۸۱). نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه های تهران با تأکید بر فعالیت های ورزشی، تهران، انتشارات دانشکده تربیت بدنی.

۶- تورکیلدسن، جورج. (۱۳۸۳). نظری به مبانی مدیریت اوقات فراغت، ترجمه محمد تقی زاده

- ۱۶- سعیدی رضوانی، نوید. (۱۳۷۳). شهرداریها و اوقات فراغت شهروندان و اقدامات شهرداریها، پروژه تحقیقاتی، انتشارات شهرداری تبریز.
- ۱۷- عابدین زاده آستارایی، نرگس. (۱۳۷۶). بررسی چگونگی گذران اوقات فراغت دختران منطقه ۱۷ آموزش و پرورش، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران.
- ۱۸- علوی زاده، سید امیر. (۱۳۸۷). بررسی چگونگی نحوه گذران اوقات فراغت بانوان شهر کاشمر، فصلنامه جمعیت، تهران، شماره ۶۳-۶۴، بهار و تابستان.
- ۱۹- فرج الهی، نصرت اله. (۱۳۸۳). بررسی جایگاه گذران اوقات فراغت دانشجویان دختر دانشگاه تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران.
- ۲۰- کوهستانی، حسینعلی و خلیل زاده، علی. (۱۳۷۸). پژوهش در اوقات فراغت و راههای بهره برداری از آن، تهران، نشر تیهو.
- ۲۱- گلوک، ویلیام و جاج، اف. (۱۳۸۲). سیاست بازرگانی و مدیریت استراتژیک، تهران، موسسه انتشارات کتاب تهران.
- ۲۲- گودرزی، محمود و اسدی، حسن. (۱۳۷۹). تحلیل میزان و نوع فعالیت های فراغتی و ورزشی استادان دانشگاه تهران، مجله حرکت، تهران، شماره ۴.
- ۲۳- لومسدن، لس. (۱۳۸۰). بازاریابی گردشگری، ترجمه محمد ابراهیم گوهریان، تهران، نشر دفتر پژوهشهای فرهنگی.
- ۲۴- مشیری، سید رحیم و مهدوی، مسعود. (۱۳۸۸). کاربرد مدل SWOT در تحلیل مدیریت گردشگری مطالعه موردی: کلانشهر مشهد، مجله جغرافیا و توسعه، تهران، سال هفتم، شماره پیاپی ۱۴.
- ۲۵- نوایی نژاد، شکوه. (۱۳۷۶). جایگاه ورزش در اوقات فراغت بانوان کشور با تأکید بر فعالیت های بدنی، معاونت ورزش بانوان، تهران، نشر سازمان تربیت بدنی.
- ۲۶- وفا، جعفر. (۱۳۷۲). تحلیلی نوین از اوقات فراغت و تفریحات سالم، تهران، انتشارات شکوری، چاپ اول.
- ۲۷- هانگر، جی، ویلن. (۱۳۸۴). دیوید و توماس، ال، مبانی مدیریت استراتژیک، ترجمه سید محمد اعرابی و داود ایزدی، تهران، انتشارات دفتر پژوهشهای فرهنگی.
- ۲۸- هریسون، جفری و جان، کارن. (۱۳۸۲). مدیریت استراتژیک، ترجمه بهروز قاسمی، تهران، انتشارات هیئت.
- ۲۹- هیوود، لس و همکاران. (۱۳۸۰). اوقات فراغت، ترجمه محمد احسانی، پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، تهران، نشر امید دانش، چاپ دوم.
- ۳۰- یلدا، ترانه. (۱۳۸۸). فراغت را همه جا می توان یافت، تهران، نشریه جستارهای شهرسازی، شماره ۱۰ - ۱۱، پاییز و زمستان ۱۳۸۸.
- 31 - Lipplo Bodo , Die Bedeutung der Freizeit in der modern Gesellschaft aus Sozialethisgher Perspektive. Lizentiatsarbeit Zur Erlangen des Lizentiats der Theologie an der Katholisch – Theologischen Fakultat der Ludwig – Maximilians – Universitat Munchen , 1995, Parker. S: Leisure and Work , Georg Allen and Unwin london , 1983 32 -
- 33- Vaster Heinz – Gunter , Zeitalter der Freizeit , Eine Soziologische Bestandaufnahme , Darmstad , 1988